

تبیین نقش حفاظت از اماکن و اهداف در کنترل ناآرامی‌های اجتماعی

با تأکید بر فتنه ۸۸

مجید شامانی^۱

چکیده

فتنه بعد از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸، یکی از مهم‌ترین چالش‌های سیاسی-اجتماعی نظام جمهوری اسلامی بود. حوادث تلخ و دردناک پس از انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری، لطامات جبران‌ناپذیری را بر نظام اسلامی وارد کرد که نگاهی به مواضع مخالفان جمهوری اسلامی نشان می‌دهد که جریان مخالف همچنان از آموزه‌ها، برنامه‌ها و شیوه‌های فتنه ۸۸ درصدد اقدام علیه جمهوری اسلامی ایران است که تنها نمونه‌ای از آن‌ها حوادث حمله به پاسگاه انتظامی قه‌دریجان اصفهان در جریان اغتشاشات سال ۹۶ حمله به دانشگاه تهران، حوادث خیابان پاسداران تهران در سال ۹۶، حمله به مجلس شورای اسلامی می‌باشد. بازخوانی و کالبدشکافی فتنه، برای درس آموزی و عبرت‌گیری باهدف پیشگیری از وقوع فتنه‌های بزرگ‌تر یک ضرورت است و مرور فتنه عمیق ۸۸، برای جلوگیری از وقوع فتنه‌های بزرگ‌تر در آینده ضرورت دارد که باید با بررسی تجارب این سال‌ها شیوه تاکتیک‌های اثربخش و قابل‌قبول را شناخته و در مأموریت‌های یگانی مورد استفاده قرار داد. در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که نقش حفاظت از اماکن و اهداف تا چه میزان در کنترل ناآرامی‌های اجتماعی با تأکید بر فتنه ۸۸ مؤثر بوده است؟ این تحقیق که از نوع کاربردی و به روش پیمایشی صورت پذیرفته است. پس از بیان تعاریف و ادبیات تحقیق، پرسشنامه‌ای طراحی گردید و سؤالات با ضریب روایی کمتر از ۰/۷ حذف و درنهایت سی‌وهشت سؤال انتخاب شد. ضریب پایایی کل پرسشنامه ۰/۹۷ به دست آمد. جامعه آماری پژوهش ۶ گردان به استعداد ۸۰۰ نفر و حجم نمونه آماری ۲۰۱ نفر به روش نمونه‌برداری تصادفی خوشه‌ای با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد و پرسشنامه بین نمونه توزیع و پس از جمع‌آوری توسط نرم‌افزار spss نسخه ۲۱ تجزیه و تحلیل گردید.

نتیجه حاصل نشان داد که تأثیر اقدامات حفاظت از اماکن و اهداف در کنترل ناآرامی توسط یگان مربوطه مثبت ارزیابی شده، محاسبات نشان می‌دهد که مقدار درصدی این تأثیر حدود ۵۵ درصد بوده است.

واژگان کلیدی

تاکتیک، حفاظت از اماکن، کنترل ناآرامی

با توجه به تهدیدات و تلاش‌های دشمنان داخلی و خارجی در ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در کشور که هرروز از شکل جدیدی برخوردار است و از طرفی احتمال وقوع شرایط بحرانی و حوادثی همچون فتنه سال ۸۸ و وقایع پس‌از آن در شهرهای بزرگی همچون تهران باهدف ایجاد آشوب و اغتشاش در زمینه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی در آینده وجود دارد، بنابراین سپاه به‌عنوان یگان اطلاعاتی و امنیتی برای کنترل و مقابله با ناآرامی‌ها بایستی ضمن رصد فعالیت‌های حریف در داخل و خارج کشور از کارآمدی و به‌روز بودن بالایی برخوردار باشد و به‌طور دائم در مقابل توطئه‌های دشمنان انقلاب آماده باشد که با برنامه‌ریزی منسجم و همه‌جانبه می‌توان به آن دست‌یافت؛

این جمله مقام معظم رهبری که می‌فرمایند حتی یک اشتباه هم برای سپاه زیاد است به‌ضرورت ثبت و ضبط تجربه‌های به‌دست‌آمده سال‌های گذشته و ارائه الگویی برای بهره‌برداری آینده تأکید دارد ازجمله این تجربیات بررسی اقدامات حفاظت از اماکن و اهداف احتمالی در مقابله با اغتشاشات سال ۸۸ در جریان انتخابات دهم ریاست جمهوری است که ما در این تحقیق به آن پرداخته‌ایم؛ بنابراین اهمیت و ضرورت موضوع را می‌توان با تأکید بر محورهای زیر به‌طور خلاصه‌وار طرح نمود:

۱. تجربه مدیریت بحران‌های امنیتی سنوات گذشته بیانگر آن است که، رهبران جریان‌ات اغتشاشگر، همیشه با رویکردهای راهبردی و تاکتیکی، به دنبال تصرف، تخریب و آسیب بر اماکن حیاتی، حساس و مهم موجود در صحنه‌های امنیتی می‌باشند.
۲. فرمایشات فرمانده کل قوا بروید خود را برای فتنه پیچیده‌تر و عمیق‌تر آماده کنید؛
۳. ثبت و ضبط تجربه‌های به‌دست‌آمده در مقابله با ناآرامی‌های ۸۸؛
۴. ارائه الگو و راهنما برای بهره‌برداری از آن در حوادث احتمالی آتی؛
۵. آشنایی فرماندهان گردان‌های امنیتی و مدیران بحران (سطح تاکتیکی) با اماکن حیاتی، حساس و مهم
۶. امکان تکرار حوادث پس از انتخابات ۱۳۸۸؛
۷. شناسایی نقاط قوت در جهت تکمیل آن‌ها و نقاط ضعف جهت رفع آن‌ها و

جلوگیری از تکرار اشتباهات گذشته.

۸. وظایف یگان‌های امنیتی در محافظت از اماکن و اهداف احتمالی اغتشاش‌گران ضرورتی اجتناب‌ناپذیر بوده و عملاً موجب افزایش توانمندی گردان‌های مزبور در انجام مأموریت‌های مرتبط خواهد بود.

۹. شناسایی نقاط قوت و ضعف تاکتیک‌ها و شیوه‌ها و بررسی علل آن‌ها

۱۰. تکرار حمله به اماکن مهمی همچون پاسگاه انتظامی، کلانتری، مجلس، دانشگاه تهران؛ و....

به تحقیق اماکن حیاتی و حساس غالباً به عنوان اهداف اصلی و یا واسطه برای اقدامات مخل امنیت بوده و قرار گرفتن این اماکن در نقاط جمعیتی نیز به نوبه‌ی خود موجب قلمداد شدن آن به عنوان اهداف ضمنی برای اغتشاش‌گران است. بر این اساس، تأمین و حفاظت از چنین اماکنی دارای اهمیت ذاتی بوده و در عملیات مقابله با اغتشاشات نیازمند توجه جدی، تدبیر و برنامه‌ریزی فرماندهان صحنه می‌باشد. با توجه به مطالعات میدانی انجام شده، در قالب این تحقیق ضمن ارائه تعاریف اماکن حیاتی و حساس، بایان ویژگی‌های این اماکن، تاکتیک‌های عملیاتی در راستای حفاظت از این گونه اماکن در قالب تجارب عینی صحنه‌های عملیاتی تبیین خواهد شد.

از جمله فعالیت‌های پژوهشی که در این زمینه صورت گرفته می‌توان به تحقیق محقق آقای کرم اختیاری تحت عنوان نقش یگان‌های ویژه پاسداران ناجا در مدیریت بحران‌های شهری با رویکرد مقابله‌ای در فتنه سال ۱۳۸۸ اشاره نمود که با انتخاب نمونه‌ای با حجم ۹۷ نفر از بین جامعه آماری متشکل از فرماندهان تیپ، گردان، گروهان و معاونت‌های یگان ویژه پاسداران ناجا و رؤسای کلانتری‌های جمعی سر کلانتری سوم فاتب و معاونین و مدیران کل و رؤسای پلیس‌های اطلاعات و امنیت عمومی و پیشگیری و معاون عملیات ناجا به این نتیجه دست‌یافته‌اند که از عملیات‌های مورد مطالعه عملیات انتظامی در اولویت اول و به ترتیب عملیات اطلاعاتی، عملیات روانی و عملیات تعاملی درون‌سازمانی در اولویت‌های بعدی نقش یگوب ناجا در مدیریت بحران‌های شهری فتنه سال ۱۳۸۸ تهران بوده‌اند؛ و استفاده از یگان امداد و یا کلانتری‌ها در حفاظت از اماکن

و مراکز، در صحنه را بسیار مؤثر دانسته‌اند. در این مقاله با بررسی یکی از تاکتیک‌های نیروهای عمل‌کننده در مقابله با فتنه ۸۸ تهران تحت عنوان تاکتیک حفاظت از اماکن و اهداف در پی پاسخ به این سؤال هستیم.

سؤال تحقیق

تاکتیک حفاظت از اماکن و اهداف تا چه میزان در کنترل ناآرامی سال ۸۸ توسط تیپ امنیتی آل محمد^(ص) اثربخش بوده است؟

تعاریف مفاهیم تحقیق

۱. تاکتیک

در لغت به معنای رزم‌آزمایی، رزم‌آرایی، صف‌آرایی، تعبیه سپاه، تدبیر جنگ، فن حرکت دادن سربازان و بکار انداختن نیروهای نظامی در جنگ، ماهر در فنون جنگی (عمید، ۱۳۷۴: ۵۲۸).

تاکتیک در اصطلاح: عبارت‌است از هنر جابجا کردن افراد در میدان جنگ و یا هنر چگونه جنگیدن را گویند.

۲. حفاظت از اماکن

اماکن حیاتی: اماکنی و تأسیساتی می‌باشند که از نقطه نظر استراتژیکی حائز چنان اهمیتی باشند که اگر تمام و یا قسمتی از آن مورد تعرض و یا تخریب واقع شده و یا به اشغال و کنترل دشمن درآیند خسارات کلی به امنیت کشور وارد شده و یا زندگی عادی مردم را برای مدت مدیدی دچار اختلال نمایند مانند مجموعه‌ی شهید مطهری

اماکن حساس: اماکنی و تأسیساتی می‌باشند که اگر تمام و یا قسمتی از آن مورد تعرض و یا تخریب واقع شده و یا به اشغال و کنترل دشمن درآیند زیان کلی به امنیت منطقه‌ای از کشور وارد شده و یا زندگی عادی مردم را برای مدتی مختل نمایند؛ مانند ساختمان وزارت کشور، صداوسیما و....

اماکن مهم: اماکنی و تأسیساتی می‌باشند که اگر تمام و یا قسمتی از آن مورد تعرض و یا تخریب واقع شده و یا تحت اشغال و یا کنترل دشمن قرار گیرند، مشکلات امنیتی

برای قسمتی از منطقه‌ای از کشور ایجادشده و یا زندگی عادی گروهی از مردم برای مدت محدودی مختل گردد مانند ساختمان استانداری‌ها.

اماکن قابل حفاظت: اماکنی و تأسیساتی می‌باشند که در رده‌های فوق قرار نگرفته لیکن لطمه به آن‌ها می‌تواند وقفه‌ای در بخشی از امور یک شهر ایجاد نموده و حفاظت از آن‌ها لازم می‌باشد مانند ساختمان فرماندهی انتظامی شهرها.

اماکن قابل مراقبت: اماکنی و تأسیساتی می‌باشند که در رده‌های فوق قرار نگرفته لیکن لطمه به آن‌ها می‌تواند وقفه‌ای در بخشی از امور یک شهر ایجاد نموده و به لحاظ کمی و گسترش به حدی است که در شرایط عادی، حفاظت دائم از آن‌ها منوط به هزینه نمودن مبالغ هنگفت و صرف نیروی زیاد باشد مانند مخازن آب شهری. (دیزجی، مهدی مظلوم).

عوامل مهم در طبقه‌بندی اماکن و تأسیسات

الف) اخبار و اطلاعات و امکاناتی که در داخل یک مجموعه وجود دارد: البته این عامل به اهداف و مقدمات اغتشاش گران بستگی دارد این امر شامل تجزیه و تحلیل هدف‌های مخرب و مقدمات و امکاناتی است که اغتشاشگران برای نیل به اهداف مذکور در اختیاردارند.

ب) میزان خسارت وارده و میزان آسیب‌پذیری در مقابل اغتشاش: این موضوع در مورد میزان ظرافت و حساسیت وسایل و مواد موجود در تأسیسات در مقابل آسیب‌پذیری است. برای مثال انبارهای نگهداری مهمات و مواد منفجره از حساسیت بالایی برخوردارند. ساختمان‌ها به خصوص ساختمان‌های وابسته به ادارات دولتی، سرویس‌های خدمات شهری و شرکت‌ها و سازمان‌هایی که عهده‌دار تهیه امکانات رفاهی عامه می‌باشند حائز اهمیت بوده و برای جلوگیری از انهدام باید توسط عناصر تأمینی تحت حفاظت قرار گیرند. بعلاوه تأسیسات و ساختمان‌های بخصوصی وجود دارند که هدف‌های اساسی و سمبلیک و منحصربه‌فرد برای اغتشاشگران می‌باشند و برای حفاظت باید در ارجحیت قرار گیرند. با توجه به علت بروز اغتشاش و شدت آن این هدف‌ها متفاوت می‌باشند. از جمله هدف‌های احتمالی اغتشاش گران می‌توان مقرهای فرماندهی و

اماکن استقرار عناصر انتظامی، محل اقامت عناصر کنترل کننده را نام برد و نیز محل های وجود سلاح و مهمات در کارخانه ها اسلحه سازی، مهمات سازی، انبارهای مهمات و تسلیحات، پاسگاه ها و فروشگاه های عرضه اسلحه سرد و غیره باید تأمین و حفاظت لازم را به وجود آورد. بدین وسیله از قرار گرفتن این گونه تجهیزات و وسایل در اختیار اغتشاشگران جلوگیری به عمل آورده و از شدت اغتشاش کاسته می گردد.

ج) امکان جبران کردن آن (جایگزین کردن): این موضوع در واقع به اماکنی که شخصیت های بلندپایه نظام در آنجا مستقر هستند و احتمال وارد شدن خسارت جانی به مقامات بلندپایه سیاسی، مذهبی و فرهنگی، از جانب اراذل و اوباش و اغتشاشگران می باشد بستگی دارد.

۳. کنترل ناآرامی های اجتماعی

به کارگیری مجموعه ای از ابزارها، وسایل، شیوه ها و تدابیر در راستای تقلیل و نهایتاً از بین بردن اغتشاشات.

چگونگی مدیریت و کنترل مناسب با در نظر گرفتن شئون اسلامی و انسانی در مقابل ناراضی و آشوبگری اغتشاشگران و معترضان که این اقدامات مخالف منافع ملی و ارزشی بوده را کنترل ناآرامی های اجتماعی گویند.

پاره ای از اقدامات اغتشاشگران

۱. تخریب اموال شخصی و عمومی در اغتشاش های روزهای ۲۵، ۲۶، ۳۰ خردادماه
۲. ایجاد راهبندان در روزهای اغتشاشات در سطح شهر تهران خصوصاً در خیابان ولیعصر حدفاصل ونک تا چهارراه پارکوی (محدوده صداوسیما)
۳. توهین به مقامات عالی رتبه نظام، اهانت به عکس امام خمینی^(۵) در تجمع روز ۱۶ آذر ۸۸

۴. اغتشاش و تلاش جهت به تعطیلی کشاندن دانشگاه ها در ایام امتحانات و لغو امتحانات
۵. تلاش ناموفق برای به تعطیلی کشاندن بازار بزرگ تهران پس از انتخابات ریاست جمهوری

(شکل ۱)

(شکل ۲)

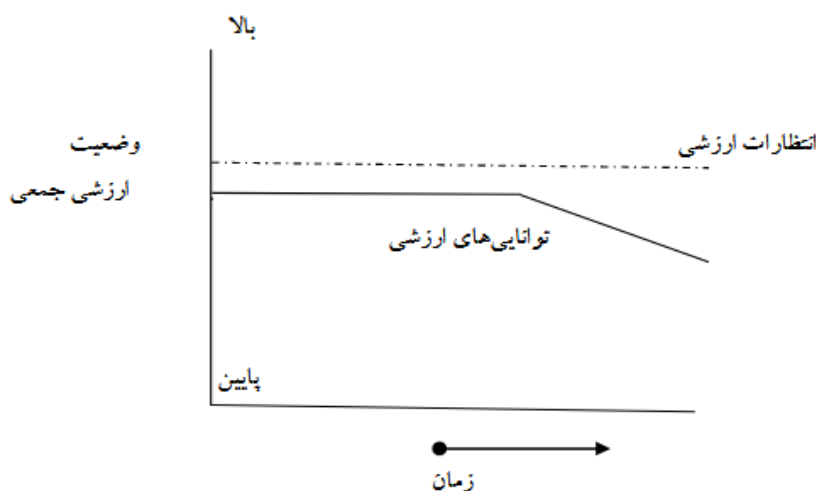
نظریه‌های روان‌شناختی درباره ناآرامی‌های اجتماعی

۱. تد رابرت گر (تئوری محرومیت نسبی)

گر (۱۹۷۰ م) جامع‌ترین تلاش را در میان نظریه‌های روان‌شناختی با مطرح کردن تئوری محرومیت نسبی برای تبیین خشونت داخلی که فراتر از ناآرامی‌های اجتماعی است به منصفه ظهور رسانده است.

متغیر اصلی وابسته در نظریه او خشونت سیاسی است که می‌تواند به شکل جنبش‌های سیاسی - اجتماعی باشد و یا نباشد فرض گر (۱۹۶۸ م) مبتنی بر این موضوع است که پیش‌شرط کشمکش‌های داخلی خشونت‌آمیز، محرومیت نسبی است. انسان‌ها تمایل دارند که در درازمدت انتظارات ارزشی خود را مطابق توانایی‌های ارزشی بسازند؛ و در این زمینه سعی در ایجاد تعادل در جامعه دارند ولی در صورتی که ثبات جامعه به هم بخورد از سه الگوی متمایز زیر جهت مشخص کردن عدم تعادل به‌عنوان عناصر علی و زمینه‌ساز خشونت سیاسی استفاده می‌شود.

۱ - ۱. محرومیت نزولی: که در آن انتظارات ارزشی یک گروه نسبتاً ثابت مانده اما این تصور وجود دارد که توانایی‌های ارزشی رو به کاهش است.

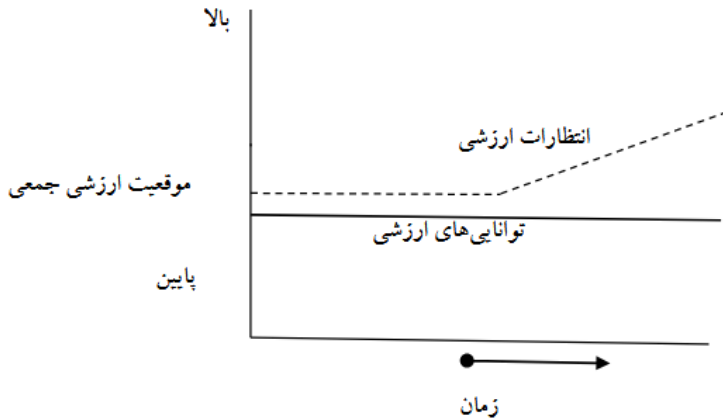

۱ - ۱. نمودار محرومیت نزولی

۲-۱. محرومیت آرزویی: ناشی از بلندپروازی که در آن توانایی نسبتاً ایستا باقی می‌ماند. ولی انتظارات افزایش یافته و شدیدتر می‌شوند.

۲-۱. نمودار محرومیت آرزویی

۳-۱. محرومیت پیش‌رونده: که همراه با افزایش شدت انتظارات به‌طور هم‌زمان کاهش شدید توانایی‌ها رخ می‌دهد. (مرشدی‌زاد، ۱۳۷۷: ۸۰-۷۹) یکی از ویژگی‌های چشم‌گیر درگیری‌های داخلی در جهان معاصر، میزان انگیزه سیاسی شرکت‌کنندگان در آن‌ها جهت تحمیل تقاضاهایشان به سمت آماج سیاسی است (درگیری‌های داخلی در ۱۱۴ کشور طی سال‌های ۶۵-۱۹۶۱ نشان می‌دهد که از مجموع ۵۶ جنگ درون‌کشوری، ۴۹ مورد متوجه سرنگونی یا تعدیل عمیق نظام‌های سیاسی بوده است)؛ و تنها ۷ مورد از آن‌ها جنگ‌های خصوصی بودند. (مرشدی‌زاد، ۱۳۸۸: ۲۲۰)

۳-۱. نمودار محرومیت صعودی

۲. نظریه فردیت زدایی

این رویکرد برای اولین بار توسط زیملباردو مطرح شد. بر اساس نظریه فردیت زدایی آدم‌ها وقتی که در گروه معترض فرض می‌شوند، فردیت خود را از دست می‌دهند و بر اثر آن ممکن است مبادرت به کنش‌های سبعانه و غیرقابل توجیه بنمایند. احساس گمنامی، پخش مسئولیت و ایجاد برانگیختگی شدید از جمله مهم‌ترین عواملی هستند که موجب فروکش کردن مهار شخص می‌شوند و اعضای گروه معترض را برای انجام رفتارهای خشن برمی‌انگیزانند.

روان‌شناسان برای تبیین فرایند پدید آیی کنش‌های بحران‌زای جمعی از نظریه ناکامی - پرخاشگری و نظریه (تیلی) بهره می‌جویند. (بهمن یاری و رفعتی اصل، ۱۳۸۷: ۶۳)

۳. نظریه پرخاشگری - ناکامی

بر اساس این نظریه کنش‌های بحران‌زا و آشوب‌طلبانه گروهی از شهروندان و جمعیت‌ها ناشی از عدم دست‌یابی به اهداف و مقاصد خویش است. این فرضیه نخستین بار توسط دالر و میلر در سال (۱۹۳۰ میلادی/ ۱۳۰۹ شمسی) مطرح شد. آنان بر این باور بودند که پرخاشگری و خشونت اجتماعی اعتراض‌های دسته‌جمعی همه مردم همواره ناشی از ناکامی است. به عبارت دیگر طبق این فرضیه هنگامی که گروهی از مردم در تحقق

خواسته و دستیابی به اهداف و آرزوهای خویش با موانعی روبه‌رو شوند واکنشی نشان می‌دهند که ممکن است موجب آسیب رساندن به دیگران یا اموال عمومی گردند. (همان، ۱۳۸۷: ۶۴)

۴. نظریه ازدحام لوبن

لوبن بر این باور بود که با تجمع اعتراض‌آمیز افراد در یک مکان، ناگهان نوعی ذهن جمعی شکل می‌گیرد که اغلب غیرمنطقی، افراط‌گونه و خشونت‌آمیز است. به اعتقاد لوبن این وضعیت موجب می‌شود تا افراد گردآمده در یک ازدحام اعتراض‌آمیز، به‌گونه‌ای متفاوت از شرایط عادی و یا به‌گونه‌ای متفاوت از زمانی که آن‌ها تنها هستند، رفتار کنند. لوبن حتی پا را فراتر از این گذاشته و مدعی شده است که رفتار معترضان، رفتاری بیمارگونه و مانند میکروب از شخصی به شخص دیگر سرایت می‌کند؛ و نیز تأکید نموده اشعاری که معترضان به دنبال رهبران خودسر می‌دهند مانند انتشار سریع میکروب، موجب تشدید بحران‌آفرینی و مخالفت ورزی خشونت‌بار می‌گردد. مفهوم (سرایت جمعی)^۳ لوبن، به‌ویژه در مورد گروه‌های شورشی و تجمعات آشوب‌گرا نه موقتی، امروزه جای خود را به مفهوم (هیستری جمعی)^۴ داده است.

روش‌های برقراری تأمین و حفاظت

الف) استفاده از نفر: این روش شامل استفاده از نگهبان ثابت (مأمور عملیات انتظامی)، نگهبان متحرک (گشتی) و نقاط بازرسی می‌باشد. در صورتی که تأسیسات مزبور خود دارای عناصر تأمینی باشند در این صورت عناصر کنترل ناآرامی با آن‌ها همکاری نموده و از وجود آن‌ها برای تقویت بیشتر امنیت و حفاظت استفاده خواهند کرد. تعداد نفرات تیم‌های برقراری تأمین باید به حدی باشند که بتوانند مأموریت را انجام داده و تا رسیدن نیروی کمکی تاب مقاومت در برابر هجوم اغتشاش‌گران را داشته باشند. لذا نیروهای ذخیره را هم برای این امر باید در نظر گرفت.

ب) استفاده از وسایل: این روش شامل استفاده از موانع دورتادوری که دستیابی اغتشاش‌گران را به تأسیسات مشکل می‌کنند و چراغ‌های حفاظتی و سیستم‌های

آگاه‌کننده و سایر وسایل از این قبیل می‌باشد.

سیاست‌های امنیتی و خط‌مشی‌های ابلاغی

سیاست‌های امنیتی با توجه به شرایط زمانی ممکن است تغییر نماید و متغیرهای زیاد و مهمی باید همواره مورد توجه فرماندهان در صحنه کنترل ناآرامی قرار گیرد که در اینجا به مواردی اشاره می‌گردد:

نوع رفتار معترضان

که بسته به نوع نمایش و نشان دادن اعتراض خود که می‌تواند از سردادن شعار، تجمع در میادین و حرکت در مسیر خیابان‌ها و تا تعرض به مردم، اماکن عمومی و دولتی و مراکز فروش و مکان‌های مذهبی و حمله به مقدسات را در برگیرد که هر کدام از آن‌ها شیوه خاص خود را می‌طلبد یعنی از روش کنترل نظارتی گرفته تا اقدامات عملیاتی، متفرق نمودن و برخورد رودررو را شامل می‌شود.

چگونگی انتخاب روش شروع

شرایطی که در ارزیابی چگونگی روش شروع لازم است مورد بحث و بررسی قرار گیرد عبارت است از:

- (الف) عکس العمل احتمالی اغتشاشگران؛
- (ب) ماهیت تجمع‌کنندگان از نظر وابستگی‌ها به تشکیلات خاص سیاسی و...؛
- (ج) منطقه و محله‌ای که متهمان یا اغتشاشگران باید در آنجا دستگیر گردد؛
- (د) وضعیت و یا سابقه روحی و روانی افراد؛
- (ه) وضعیت سنی و جسمی افراد؛
- (و) نفرات عمل‌کننده خودی و توان و سرعت و ... بنا به سابقه قبلی.

وظایف سازمان‌ها در راستای حفاظت از اماکن حساس

همان‌گونه که گذشت وظیفه‌ی اصلی حفاظت و حراست از اماکن حساس سازمان‌ها در مرحله اول حسب مورد بر عهده‌ی یگان مربوطه، حراست سازمان و نهایتاً بسیج آن

می‌باشد. بر این اساس و در راستای ممانعت و کاهش اثر تهدیدات، سازمان‌ها بدو وظایف زیر را در راستای حفاظت از اماکن تابعه بر عهده خواهند داشت.

۱. طراحی و انتخاب مناسب مکان و فضا

سازمان‌ها به‌عنوان متولیان برقراری امنیت اماکن و تأسیسات تابعه موظفند در انتخاب مکان برای اجرای پروژه‌های ایمنه و تأسیسات مهم، اصول پدافند غیرعامل را در کلیه‌ی مراحل مدنظر قرار دهند تا امکان تأمین و حفاظت از آن‌ها با صرفه‌ی انسانی، اقتصادی و فنی مناسب ایجاد گردد (مانند منابع سوخت فرودگاه و کانکس‌های ناجا...).

۲. تعیین و عملیاتی نمودن حریم حفاظتی اماکن

حریم اماکن و تأسیسات حیاتی در داخل شهرها ۵۰۰ متر، اماکن حساس ۳۰۰ مترو اماکن مهم ۱۵۰ متر می‌باشد. به این اساس، سازمان‌ها موظفند بر اساس دستورالعمل حریم اماکن دارای طبقه‌بندی حفاظتی و اقدامات تأمینی عمل نمایند.

۳. حفاظت فیزیکی و انسانی

سازمان‌ها موظفند پس از اتمام مراحل ساخت، با ایجاد موانع فیزیکی و الکترونیکی، نسبت به ایجاد بازدارندگی لازم اقدام نمایند. علاوه بر این، با به‌کارگیری عوامل انسانی در برجک‌های دیدبانی بصری و... نسبت به افزایش ضریب حفاظتی اماکن تابعه اقدام نمایند (منبع آب کن).

۴. برقراری عوامل کنترلی و سامانه‌های تصویری و دوربین‌های مدار بسته

به‌کارگیری سامانه‌های الکترونیکی و پست‌های کنترل تردد نیز در راستای تأمین اماکن

و تأسیسات حائز اهمیت بوده و قابلیت اقدام دارد (مانند ایست و بازرسی ولنچک و...)؛ و سازمان‌ها موظفند پس از اتمام مراحل ساخت و در راستای بازدارندگی و نیز شناسایی موارد مشکوک، نسبت به برقراری سامانه‌های تصویری و دوربین‌های مداربسته (بادید تصویر افقی و عمودی) باکیفیت بالای تصاویر، در اماکن تابعه اقدام نمایند.

۵. تقویت سامانه‌های دفاع و حفاظت از اسناد، مدارک و لوازم

در نظام طرح‌ریزی در مراکز امنیتی اولویت با دفاع و حراست از اسناد، مدارک، تسلیحات و تجهیزات دارای طبقه‌بندی حفاظتی بوده و در این راستا لاجرم می‌بایست انتقال اسناد و تجهیزات ویژه به مراکز امن‌تر پیش‌بینی گردد و در غیر مراکز امنیتی اولویت به دفاع از آسیب‌پذیری‌های ساختمان معطوف خواهد بود.

۶. تعیین متولی مشخص با فرماندهی واحد برای حفاظت و حراست از اماکن

این امر دارای اهمیت ذاتی بوده و اجرای آن موجب وحدت تلاش‌ها و پرهیز از اقدامات موازی و نیز پر کردن خلاءهای حفاظتی و امنیتی خواهد بود (مانند صداوسیما)

۷. تدوین طرح حفاظت و دفاع از اماکن

این امر در چهارچوب نظام طرح‌ریزی عملیاتی (محیط‌شناسی دفاعی و امنیتی، تهیه برآورد اطلاعاتی، تدوین برآورد وضعیت، تهیه طرح عملیاتی، تهیه دستور آگهی، دستور هوشیار باش، دستور عملیاتی و ...) با توجه به تهدیدات و با احصاء آسیب‌پذیری‌ها و با تعیین وظایف هریک از اجزای ذی‌ربط و استقرار سامانه‌های پدافند عامل و غیرعامل صورت می‌گیرد (مانند مجلس و...).

۸. شناسایی دائمی حوزه سرزمینی و استمرار اشراف اطلاعاتی

با توجه به اهمیت بحث پیش‌گیری، این موضوع از طریق رصد تحولات محیطی با اجرای گشت‌های اطلاعاتی مستمر و نیز کسب اخبار و اطلاعات لازم از مجاری ممکن انجام می‌گیرد. یگان حفاظت و حراست اغلب اماکن و مراکز دارای طبقه‌بندی بالا دارای واحدی مستقل برای انجام این مهم می‌باشند.

۹. سازمان‌دهی و به‌کارگیری عوامل انسانی با استعداد لازم در قالب طرح‌های حفاظت و دفاع از اماکن در این مقوله کیفیت و کمیت نیروی انسانی برای افزایش کار آیی و نیز افزایش اثربخشی در راستای اثربخشی اقدامات و ممانعت از نفوذ جواسیس و... حائز اهمیت بوده و محل امعان نظر می‌باشد.

۱۰. جانمایی و مدیریت مناسب و مستمر موادی که آسیب‌پذیری اماکن را بالا می‌برد
جانمایی، استقرار، انبارداری و... مواد منفجره، مواد اشتعال‌زا مواد شیمیایی و ... در ارتقاء ضریب حفاظتی اماکن بسیار مهم می‌باشد.

۱۱. توجه به زیرساخت‌های شهری
(مانند تونل‌ها، مترو، دلان‌های زیرزمینی و ...)

۱۲. به‌روزرسانی و توجه دادن مسئولین و پرسنل
با توجه به تغییر تهدیدات و آسیب‌پذیری اماکن باگذشت زمان و نیز عادی و کمرنگ شدن امورات و ترتیبات حفاظتی در اذهان مسئولین و متولیان امور، سازمان متبوع می‌بایست از طریق برگزاری همایش‌ها، کلاس‌های توجیهی و ... نسبت به بروز رسانی اطلاعات حفاظتی و توجه دادن آن‌ها تهدیدات احتمالاً جدید به این مهم اقدام نماید.

۱۳. هماهنگی با سازمان‌های خدمات‌رسان
بدیهی است که در صورت عملیاتی شدن تهدیدات علیه اماکن حساس، می‌بایست رده‌های خدماتی مانند آتش‌نشانی، اورژانس، آبفا، گاز، برق، مخابرات و ارتباطات، هلال احمر، شهرداری و ... نسبت به پوشش خدماتی لازم با قید فوریت اقدام نمایند. انجام هماهنگی‌های لازم با این رده‌ها از وظایف اصلی سازمان‌ها می‌باشد لیکن در صحنه‌ی عملیات مقابله با اغتشاشات، فرمانده صحنه این هماهنگی‌ها را از طریق کمیته‌ی فنی به عمل خواهد آورد.

۱۴. تدوین و به‌روزرسانی طرح فراخوان پرسنل
در اماکن و سازمان‌های مختلف، کارکنان آن مکان به دلیل شناخت کامل از مجموعه‌ی

خود و عموماً انگیزه لازم برای حفاظت از مجموعه، بهترین و مناسب‌ترین افراد برای حفاظت از اماکن تابعه می‌باشند. لذا با احتمال ناگهانی بودن اغلب تهدیدات متصور علیه اماکن حساس، سازمان‌ها می‌بایست ضمن ایجاد بسترهای فنی لازم، طرح فراخوان پرسنل خود را به صورت نوبه‌ای بروز رسانی نموده و در مواقع عملیاتی شدن تهدیدات، نسبت به احضار، سازمان‌دهی و آمادگی حفاظت از مجموعه‌ی خود اقدام نمایند.

۱۵. هماهنگی با فرمانده صحنه عملیات مقابله با اغتشاشات

با توجه به عدم اشراف نیروها و فرمانده صحنه‌ی عملیات مقابله با اغتشاشات به زوایای مختلف، ویژگی‌ها و حساسیت‌های اماکن حساس واقع در جغرافیای درگیری‌های اغتشاشات، لاجرم حضور نماینده تام‌الاختیار این اماکن در صحنه و همکاری و هماهنگی کامل با فرمانده صحنه ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

زمینه‌های آسیب‌پذیری اماکن حساس

هر یک از اماکن حیاتی، حساس، مهم و ... با توجه به وضعیت جغرافیایی خود، آسیب‌پذیری‌هایی دارند که تهدیدات می‌تواند با متمرکز شدن بر این آسیب‌پذیری‌ها، کارگر واقع شوند. رده‌های حفاظت‌کننده از اماکن می‌بایست توجه ویژه‌ای به این موضوع معطوف داشته و با بهره‌گیری از توانمندی‌های خود، نسبت به رفع کاستی‌ها و از بین بردن زمینه‌های آسیب‌پذیری اقدام نمایند. اهم آسیب‌پذیری‌های متصور برای اماکن به شرح زیر می‌باشد:

۱. عدم وجود فضای تأخیری و حریم در اطراف ساختمان و دسترسی ساده به آن

این موضوع از اساسی‌ترین آسیب‌پذیری‌های اماکن بوده و برای رفع آن تشکیل رینگ‌ها و حلقه‌های حفاظتی با تمهیدات پله‌ای و سلسله‌مراتبی در شعاع مطمئن ضرورت دارد.

۲. امکان اشغال و گروگان‌گیری و ضعف در شرایط حفاظت فیزیکی

علی‌رغم دشواری‌های انجام وظایف شغلی، به دلیل ذهنیت غلط، غالباً مشاغل حفاظتی اماکن، جزء مشاغل خدماتی قلمداد گردیده که نیاز چندانی به تجربه، تخصص، دانش

و... ندارد؛ که این امر علاوه بر کاهش سطح تخصصی نیروها، موجب گردیده که عوامل حفاظت و حراست اماکن با گرفتار شدن در دام روزمرگی و تکراری شدن وظایف شغلی، با مسائل مربوطه برخوردی منفعلانه داشته باشند؛ که این آسیب بستری مناسب برای عملیاتی شدن تهدیدات محسوب می‌گردد.

۳. عدم وجود آیین‌نامه‌های متقن در راستای یکسان‌سازی و ضابطه‌مند نمودن وظایف عوامل حفاظتی اماکن

غالباً به دلیل فقدان آیین‌نامه‌های مدون و مبتنی بر آسیب‌ها و تهدیدات، وظایف شغلی عوامل حفاظتی به صورت روش جاری در قالب توجیه نفرات جدید توسط نفرات قدیمی‌تر عملیاتی می‌گردد. این امر ضمن داشتن برخی محاسن، عملاً موجب سلیقه‌ای شدن برخوردها، ضعف در کنترل‌ها و نهایتاً آسیب‌پذیری اماکن می‌گردد. البته با طراحی، تدوین و اجرای روش جاری کامل و نهادینه نمودن آن در پرسنل می‌توان از اعمال سلیقه در مقاطع زمانی مختلف جلوگیری کرد.

۴. امکان نشود و جاسوسی توسط همسایگان هم‌جوار با ساختمان

علی‌رغم پیشرفت ابزارهای جاسوسی، هنوز هم نزدیکی به اماکن حساس یکی از راه‌های جمع‌آوری اطلاعات قلمداد می‌گردد.

۵. فرسودگی تأسیسات و اماکن

یکی از آسیب‌پذیری‌های اماکن فرسودگی تجهیزات و تأسیسات آن می‌باشد که امکان آتش‌سوزی، انفجار و ... را افزایش می‌دهد.

۶. امکان انجام عملیات انتحاری نسبت به اماکن

غالباً به دلیل ضعف در موانع فیزیکی و کنترل انسانی ورودی‌های اماکن، امکان انجام عملیات انتحاری بر مبنای آسیب‌پذیری‌های موجود متصور می‌باشد (حمله به مجلس).

(شکل ۴)

۷. فقدان سامانه مانیتورینگ فعال

تجربه نشان داده است که اغلب اماکن از سامانه مانیتورینگ مناسبی برخوردار نبوده و اغلب نیز تهدیدات، زمانی عملی می‌گردد که سامانه‌های موجود خراب، در حال تعمیر، در دست سرویس و ... بوده و یا تصاویر ضبط نمی‌شده و یا به دلیل نصب دوربین‌ها در مکان و زاویه دید نامناسب، تصاویر از کیفیت لازم برخوردار نبوده‌اند.

۸. فقدان گشت محیطی و پیرامونی

انجام گشت‌های اطلاعاتی و عملیاتی تأثیر بسیار زیادی در کسب و اشراف اطلاعاتی داشته و هرگونه بی‌توجهی و ضعف در آن آسیب جدی بر امنیت اماکن خواهد گذاشت.

۹. فقدان نظارت و کنترل بصری بر محوطه‌ی اماکن

در اغلب اماکن، پرسنل شاغل در آن به دلیل نوع وظایف شغلی و روزمرگی، نسبت به کنترل بصری محوطه اماکن توجهی ندارند. لذا عوامل به‌راحتی می‌توانند نسبت به نفوذ و اقدامات مخل امنیت علیه اماکن اقدام نمایند.

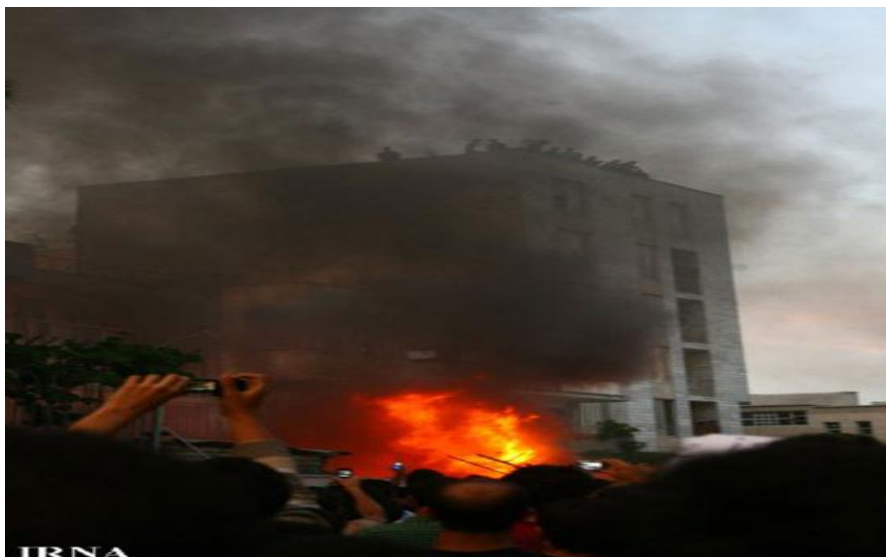

۱۰. امکان هجوم سازمان‌یافته به اماکن در پوشش تقابل گروه‌های مردمی به منظور تصرف و یا خرابکاری
در برخی اماکن حساس، علی‌رغم تمهیدات حفاظتی، به دلیل نوع ارتباطات، تعدد و تکثر مراجعات مردمی سازمان مربوطه، ایجاد اغتشاش و هجوم سازمان‌یافته در پوشش جمعیت ناراضی در داخل حوزه‌ی اماکن، وجود دارد. (مانند دانشگاه‌ها، مجلس).

۱۱. فقدان اشراف اطلاعاتی متولیان دفاع و حفاظت از اماکن نسبت به شعاع مطمئنه‌ی پیرامونی
بی‌توجهی به تهدیدات و عدم اهتمام به اشراف اطلاعاتی حوزه‌ی اماکن و شعاع مطمئنه‌ی آن، در مواقع خطر آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر امنیت اماکن حساس وارد خواهد کرد.

۱۲. فقدان طرح عملیاتی دفاعی مناسب و به‌روز شده برای حفاظت از اماکن
غالباً به دلیل فقدان نیروهای تخصصی و عدم اهتمام لازم، برخی رده‌ها و سازمان‌های دارای اماکن حساس، طرح عملیاتی مناسب برای دفاع از اماکن خود نداشته و یا طرح‌های موجود متناسب با برآوردهای اطلاعاتی و تهدیدات جدید، به‌روزرسانی نشده و قابلیت اجرا ندارند.

۱۳. کمبود و نیز فقدان امکانات تأخیری و سد و موانع در راستای حفاظت از اماکن
در اکثر اماکن امکانات و موانع فیزیکی موجود متناسب با شرایط عادی بوده و قابلیت بازدارندگی برای شرایط عملی شدن تهدیدات را ندارند. (مانند حوزه ۱۱۷ بسیج).

(شکل ۵)

۱۴. کمبود و نیز فقدان امکانات پدافندی در راستای حفاظت از اماکن

غالباً برای اماکن دارای طبقه‌بندی بالا سامانه‌های پدافندی متناسب با طیف تهدیدات برشماری شده پیش‌بینی می‌گردد ولیکن به‌روزرسانی و آمادگی دائم این سامانه‌ها باید موردتوجه باشد. لیکن هنوز هم اماکن حساسی وجود دارند که از امکانات اولیه پدافندی (مانند مهمات بازدارنده، اشک‌آور و ...) در حد ضرورت هم برخوردار نیستند.

تاکتیک‌های عملیاتی حفاظت از اماکن در صحنه عملیات مقابله با اغتشاشات

۱. برقراری گشت‌های اطلاعاتی و عملیاتی

برای افزایش ضریب حفاظتی اماکن، کسب و استمرار اشراف اطلاعاتی از آخرین وضعیت تهدیدات متصور علیه اماکن، برقراری گشت‌های اطلاعاتی و عملیاتی با پوشش مناسب مورد تأکید می‌باشد.

۲. به‌روزرسانی طرح حفاظتی

تدوین و یا حداقل طراحی ذهنی طرح‌های دفاعی و حفاظتی برای حفاظت از اماکن، حساس، مهم و قابل حفاظت واقع در حوزه‌ی سرزمینی از جغرافیای اغتشاشات،

محدوده‌ی عمل و صحنه‌ی عملیات و نیز توجیه نیروهای مؤثر نسبت به آن، کمک شایانی به کاهش آسیب‌پذیری‌های اماکن خواهد نمود.

۳. تاکتیک سد و موانع کلاسیک

منظور انسداد یا کانالیزه کردن مسیرهای دسترسی به اماکن موردنظر با به‌کارگیری موانع مصنوعی مانند نرده‌ها و شبکه‌های فلزی، انواع سیم‌های خاردار و... می‌باشد (ساختمان بهارستان مجلس).

۴. تاکتیک سد و موانع ابداعی

منظور انسداد یا کانالیزه کردن مسیرهای دسترسی به اماکن موردنظر با بکارگیری موانع در دسترسی مانند پارک کردن اتوبوس، کامیون و... در ورودی به محوطه‌ی اماکن خاص و یا مثلاً آتش زدن چند سطل زباله و... در مسیر منتهی به یک مکان قابل حفاظت می‌باشد (حوزه ۱۱۷ بسیج).

۵. گماردن نگهبان و انسداد انسانی

منظور انسداد یا کانالیزه کردن مسیرهای دسترسی به اماکن موردنظر با گماردن نگهبان با استعداد لازم و حسب مورد تشکیل لایه‌های حفاظتی متعدد در قالب چیدمان عوامل انسانی می‌باشد (مراسم ۱۴ خرداد).

۶. تاکتیک فریب

منظور انحراف ذهنی و تغییر هدف اغتشاشگران از توجه به مکان خاص با روش‌های فریبکارانه می‌باشد مانند اینکه در صورت محتمل بودن حمله‌ی اغتشاشگران به بانک، با چسباندن کارتن به شیشه‌های بانک، آن را غیرفعال، در دست تعمیر و فاقد ارزش نشان دهیم.

۷. گماردن تأمین مسلح (آشکار یا پنهان) در ساختمان‌ها و نقاط مشرف

متناسب با جغرافیای محل و در راستای تقویت، تأمین و برقراری امنیت اماکن حساس واقع در صحنه‌ی اغتشاشات، لاجرم می‌بایست نسبت به استقرار دیده‌بانان بصری، عیون و

عوامل مسلح به همراه تسلیحات، تجهیزات و وسایل ارتباطی مناسب در ساختمان‌های مجاور و نقاط مشرف و رصد مستمر صحنه اقدام نمود؛ که این امر عملاً آسیب‌پذیری نیروهای خودی را به حداقل می‌رساند.

(شکل-۶)

۸. تغییر هدف اغتشاشگران از حمله به مکان خاص با اقدامات اطلاعاتی

نفوذ در جمعیت اغتشاشگر، به دست گرفتن رهبری آن‌ها در صحنه و انحراف هدف عملیاتی آن‌ها از هجوم و آسیب به اماکن حساس به سمت‌های کم‌خطر و کم‌اهمیت‌تر یکی از بهترین و مؤثرترین راه‌های حفاظت از اماکن در مقابل تعرض اغتشاشگران می‌باشد.

۹. تغییر هدف اغتشاشگران از حمله به مکان خاص یا انجام عملیات روانی

نفوذ در جمعیت اغتشاشگر، استفاده از تاکتیک‌های عملیات روانی (ترساندن و...) در صحنه و انصراف آن‌ها از هجوم و آسیب به یک مکان خاص یکی از راه‌های کم‌هزینه برای مصون نگه‌داشتن اماکن حساس در مقابل تهاجم اغتشاشگران می‌باشد.

۱۰. تعطیل نمودن و بستن مکان موردنظر

هماهنگی با متولیان و مسئولین اماکن موردنظر مانند بانک‌ها، جایگاه‌های سوخت،

شرکت‌ها، فروشگاه‌ها، مغازه‌ها و... حسب مورد برای تعطیلی موقت فعالیت‌های آن و تقویت حفاظت فیزیکی مجموعه با به‌کارگیری پرسنل همان اماکن از اقدامات عملیاتی فرماندهان صحنه‌های اغتشاشات می‌باشد.

۱۱. استقرار واحد آتش‌نشانی در محل

هماهنگی با کمیته فنی برای پای کار آوردن رده‌های خدماتی مانند اورژانس، برق، ابفا و... به‌ویژه واحد آتش‌نشانی محدوده‌ی عملیات و استقرار تیم آتش‌نشانی به همراه خودرو و امکانات لازم در راستای مقابله با آتش‌سوزی احتمالی اماکن و نیز کمک به مدیریت بحران حوادث احتمالی از نکات مهمی است که فرمانده صحنه عملیات مقابله با اغتشاشات می‌بایست قبل از عملیات از طریق سلسله‌مراتب فرماندهی نسبت به انجام هماهنگی‌های لازم اقدام نماید.

۱۲. پیش‌بینی کپسول اطفاء حریق

همراه داشتن کپسول اطفاء حریق در رده‌ی اعزامی به صحنه و نیز استفاده از امکانات اطفاء حریق موجود در اماکن موردنظر و ساختمان‌های هم‌جوار در راستای مقابله با آتش‌سوزی احتمالی اماکن و نیز کمک به مدیریت حوادث احتمالی از ضرورت‌های عملیات هوشمندانه است.

۱۳. تخلیه و یا جابجایی اسناد، مدارک و...

در صورت احتمال بالای حمله، در قالب طرح حفاظتی، انتقال اسناد، مدارک و اموال کم‌حجم بارزش به مکان امن پوشش‌های مناسب (آمبولانس و...) از آسیب‌پذیری آن‌ها می‌کاهد.

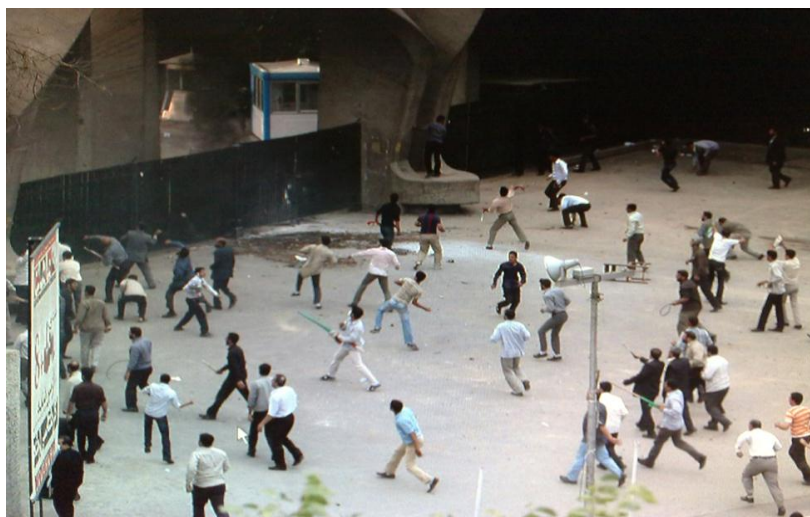
۱۴. تقویت درب‌های ورودی

در صورت احتمال بالای حمله، با قراردادن اجسام سنگین پشت درب‌های ورودی می‌توان نسبت به تقویت آن‌ها کمک نمود مثلاً در زمان حمله‌ی اغتشاشگران به حوزه‌ی ۱۱۷ و زمانی که اغتشاشگران قصد داشتند با شکستن درب ورودی وارد حوزه شده و آن را تصرف نمایند، فرمانده حوزه با قراردادن و تکیه دادن خودروی تویوتا به پشت

درب خودرویی حوزه، ضمن افزایش مقاومت درب، از شکستن آن و ورود اغتشاشگران جلوگیری نمود.

تصویر زیر نمونه‌ای تقویت یکی از درب‌های دانشگاه تهران از پشت درب می‌باشد.

(شکل ۷)

۱۵. به‌کارگیری نماینده‌ی اماکن

در صورت احتمال حمله، به‌ویژه زمانی که احتمال همکاری پرسنل همان اهداف مورد تهدید با اغتشاشگران وجود دارد، می‌توان با احضار رئیس، مسئول و... آنجا، ضمن اتمام حجت و گوشزد کردن مسئولیت آن‌ها در حفاظت از اماکن تابعه، با توجه به اینکه هیچ‌کس بهتر از پرسنل آن مکان از آسیب‌پذیری‌های آنجا آگاهی ندارد، پرسنل آنجا را در راستای تقویت حفاظت از اماکن تحت پوشش به‌کارگیری نمود؛ مانند آتش زدن برنامه‌ریزی‌شده‌ی جایگاه سوخت ... در زمان اغتشاشات توسط پرسنل آنجا برای دریافت غرامت از بیمه!

۱۶. استقرار نیروی تأمین در نقاط سرکوب اماکن

در صورت احتمال حمله، حتی‌الامکان می‌بایست با مستقر نمودن نیروی ورزیده‌ی کافی با توجه به وضعیت ساختمان و تهدیدات متصور، نسبت به برقراری تأمین ساختمان‌های داخل رینگ‌های حفاظتی اقدام نمود.

۱۷. استقرار عکاس و فیلم‌بردار در نقاط سرکوب اماکن

در صورت احتمال حمله، حتی‌الامکان می‌بایست با مستقر نمودن عکاس و فیلم‌بردار مناسب، نسبت به مستندسازی وضعیت اقدام نمود که این امر به‌نوبه‌ی خود دارای خاصیت بازدارندگی خواهد بود.

نوع، روش و ابزار گردآوری تحقیق

این تحقیق با توجه به هدف از نوع کاربردی و روش جمع‌آوری داده‌های آن، توصیفی است که با مراجعه به منابع تخصصی و کتابخانه‌ای و در بررسی تاکتیک‌ها، به روش مصاحبه و پرسشنامه استفاده‌شده است. این پژوهش به بررسی تاکتیک‌های مقابله با فتنه سال ۸۸ پرداخته‌شده است که در این مقاله تنها به یکی از این تاکتیک‌ها تحت عنوان تاکتیک حفاظت از اماکن و اهداف اشاره‌شده و همان‌طور که در زیر آمده ضریب روایی این تاکتیک بالای ۰/۷ و میزان پایایی آن نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به‌دست‌آمده است.

جامعه و نمونه آماری تحقیق

در این پژوهش تیپ‌های عمل‌کننده به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته‌شده است. جامعه آماری نیز شامل ۳ گردان تکاور و ۱ گردان ارکان ستاد و ۲ گردان از بسیج از ناحیه بهشتی و جماران بودند که جمعاً ۶ گردان به استعداد ۸۰۰ نفر را تشکیل می‌دادند؛ و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۲۰۰ نفر به دست آمد.

سنجش روایی پایایی سؤالات پرسشنامه: برای سنجش روایی سؤالات پرسشنامه ابتدا نظر کارشناسان و متخصصان حوزه امنیتی و در مرحله بعد با توجه به ضرایب به‌دست‌آمده سؤالاتی که ضریب روایی آن‌ها کمتر از ۰/۷ بود حذف و بقیه حفظ شد و درنهایت ۳۸ سؤال انتخاب گردید و در بین حجم نمونه توزیع گردید. برای سنجش پایایی سؤالات پرسشنامه تحقیق از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که پایایی کل مقیاس، ۰/۹۷ به دست آمد.

جدول سنجش پایایی سؤالات پرسشنامه

ردیف	تاکتیک‌ها	تعداد سؤال	ضریب آلفا
۱	عملیات اطلاعاتی	۴	۰/۸۶
۲	جدا و قرق نمودن منطقه و هدایت جمعیت اغتشاش‌گر	۶	۰/۸۷
۳	حفاظت از اماکن و هدف‌های احتمالی	۷	۰/۸۷
۴	پراکندگی	۴	۰/۸۲
۵	خنثی نمودن تهدیدات ویژه	۵	۰/۸۱
۶	اقدامات تکمیلی	۶	۰/۸۹
۷	اقدامات عملیات روانی	۶	۰/۸۲
۸	جمع کل (مقیاس)	۳۸	۰/۹۷

یافته‌ها و تحلیل

جدول نتایج بخش توصیفی

تاکتیک‌ها	عملیات اطلاعاتی	جدا و قرق کردن منطقه	حفاظت از اماکن و هدف‌های احتمالی	پراکندگی	خنثی نمودن تهدیدات ویژه	اقدامات تکمیلی	اقدامات عملیات روانی	کل
میانگین	۳,۰۲۰۷	۲,۹۴۱۶	۳,۱۹۱۱	۳,۱۱۳۲	۳,۱۳۱۷	۳,۲۰۴۶	۳,۱۹۸۱	۳,۱۱۶۲
انحراف معیار	۷,۳۲۵۶	۷,۲۱۳۰	۶,۴۳۱۲	۶,۵۰۲۹	۷,۴۳۹۷	۷,۵۹۹۱	۶,۸۳۷۱	۵,۵۱۹۷

نتایج بخش استنباطی

بررسی سؤال اصلی تحقیق

تاکتیک حفاظت از اماکن و اهداف تا چه میزان در کنترل ناآرامی توسط تیپ امنیتی آل محمد (ص) در سال ۸۸ اثربخش بوده است؟

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی سؤال اصلی تحقیق

آماره‌ها متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	آماره t	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها
حفاظت از هدف‌های احتمالی	۲۰۰	۳,۱۹۱۱	۰,۶۴۳۱۲	۱۹۹	۴,۲۰۲	۰,۰۰۰	۰,۱۹۱۰۸

نتایج جدول نشان می‌دهد که با توجه به مقدار آماره t (۴,۲۰۲) و سطح معناداری ($p < ۰,۰۰۱$)، نتیجه گرفته می‌شود که میانگین نمونه مورد بررسی (۳,۱۹۱۱) دارای تفاوت معناداری با میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه (۳) می‌باشد. لذا می‌توان گفت از دید نمونه مورد بررسی، میزان تأثیر مؤلفه اقدامات حفاظت از اماکن و اهداف در کنترل فتنه ۸۸، بیشتر از حد متوسط ارزیابی شده است. مقدار درصدی این تأثیر حدود ۵۵ درصد محاسبه شد.

تحلیل

مسلماً حفاظت از اماکن در مرحله اول حسب مورد بر عهده‌ی حراست سازمان یا دستگاه مربوطه، ناجا (در قالب یگان ویژه‌ی حفاظت از اماکن و...) سپاه (در قالب فرماندهی‌های دفاعی در مورد اماکن حیاتی و...) و نیز واحد بسیج سازمان متبوع می‌باشد. با توجه به اهمیت برخی اماکن و تأسیسات (حیاتی، حساس، مهم و...)، در راستای تأمین امنیت و حفاظت از آن‌ها حسب مورد یگان‌هایی تشکیل گردیده و متولیان تعیین شده و آن‌ها نیز طرح‌های لازم را در این راستا تدوین نموده‌اند. نکته حائز اهمیت آن است که ممکن است یک مکانی و یا تأسیساتی در وضعیت انتظامی از چندان حساسیت حفاظتی و چندان اهمیتی برخوردار نباشد و اصولاً نیاز به حفاظت نداشته باشد، لیکن در وضعیت بحرانی و یا امنیتی، با نظر داشتن اینکه، به‌عنوان هدفی بالقوه برای اغتشاشگران محسوب گردیده، لذا امکان سوءاستفاده تبلیغاتی از آسیب رساندن به آن وجود داشته و یا تخریب آن ممکن است پیامدهای ناگواری بر روند

مدیریت بحران داشته باشد، این امر در آن شرایط حالتی خاص پیدا کرده و عملاً تأمین امنیت و حفاظت از آن موضوعیت پیدا می‌کند (مانند حفاظت از دانشگاه، مجلس، جایگاه‌های سوخت و...) بر این اساس، این رویکرد مورد توجه و اطمینان نظر قرار گرفته است. علاوه بر این، ممکن است یک گردان یا گروهان از این تاکتیک‌ها برای حفاظت از اماکن و مقرهای تابعه و یا در راستای تقویت حفاظت اماکن تحت پوشش فرماندهی‌های دفاعی سه‌گانه نیز بهره‌برداری کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

همان‌طور که نتایج بخش توصیفی و استنباطی تحقیق نشان می‌دهد میزان تأثیر مؤلفه اقدامات حفاظت از اماکن و اهداف احتمالی در کنترل ناآرامی بیشتر از حد متوسط ارزیابی شده است که مقدار این تأثیر حدود ۵۵ درصد حاصل شد و نیز مؤید نتیجه فوق، پژوهش‌های صورت گرفته در ابتدای مقاله می‌باشد. ضمن اینکه هزینه حفاظت از این اهداف بسیار کمتر از این است که در بحران مورد تعرض قرار گرفته و سعی به دفاع و یا پس گرفتن آن شود که قطعاً هزینه‌های آن و تبعات ناشی از آن بسیار گران‌تر برای نظام خواهد بود.

پیشنهادها

۱. ایجاد پیوست امنیتی برای اماکن حساس و نیمه حساس

به‌طوری‌که پیش از وقوع وضعیت امنیتی برای اماکن حساس و نیمه حساس پیوستی متناسب با شرایط اجتماعی و جغرافیایی آن مکان جهت چگونگی دفع هرگونه تهدید امنیتی پیش‌بینی شود به‌طوری‌که در زمان نیاز به سرعت عملیاتی گردد.

۲. ایجاد عوامل بازدارنده و موانع استراتژیک

در اکثر اماکن امکانات و موانع فیزیکی موجود متناسب با شرایط عادی بوده و قابلیت بازدارندگی برای شرایط عملی شدن تهدیدات را ندارند. به همین دلیل با ایجاد عوامل بازدارنده و موانعی که در حالت عادی بیشتر جنبه تزئینی و یا ابزار راهنمایی و رانندگی دارند ضریب امنیت اماکن افزایش می‌یابد (مانند حوزه ۱۱۷).

۳. پراکندگی اماکن

هرچند ذکر شده است که پراکندگی اماکن موجب افزایش هزینه برای تأمین امنیت می‌گردد اما باید دقت داشت امنیتی که برای آن هزینه نشود دوام آن تضمینی ندارد به عبارتی باید برای امنیت هزینه کرد، اگر پراکندگی در اماکن حساس وجود نداشته باشد در حالت امنیتی و یا حتی در حالت عادی با یک اقدام خرابکارانه مانند بمب‌گذاری و یا هجوم اغتشاشگران به یک مکان در فرایند کار آیی آن امکان اختلال وجود دارد، از طرفی عدم پراکندگی زحمت را برای نیروهای اغتشاش‌گر کم می‌کند و با نیروی انسانی کمتری می‌توانند اقدام کنند.

۴. منحرف کردن ذهن اخلال‌گران امنیت جهت دور شدن از سوژه اصلی

نفوذ در جمعیت اغتشاش‌گر، استفاده از تاکتیک‌های عملیات روانی (ترساندن و...) در صحنه و انصراف آن‌ها از هجوم و آسیب به یک مکان خاص یکی از راه‌های کم‌هزینه برای مصون نگه داشتن اماکن حساس در مقابل تهاجم اغتشاشگران می‌باشد.

۵. هماهنگی دستگاه‌ها با فرمانده صحنه عملیات قبل از استقرار نیروها

با توجه به مطالب ارائه شده پیشنهاد می‌شود با توجه به عدم شناخت فرمانده صحنه عملیات و نیروهای تحت امر به تمام زوایای مکان موردنظر، پیش از استقرار نیروها هماهنگی‌های لازم میان دستگاه‌های خدمات رسان که نقش کلیدی در کنترل ناآرامی‌های اجتماعی دارند مانند اداره برق منطقه‌ای، آتش‌نشانی و... با فرمانده صحنه صورت گیرد. همچنین در به‌کارگیری نیروهای دستگاه‌های خدمات رسان کیفیت و کمیت نیروی انسانی برای افزایش کار آیی و نیز افزایش اثربخشی در راستای اثربخشی اقدامات و ممانعت از نفوذ جواسیس و... حائز اهمیت بوده و محل امعان نظر می‌باشد.

منابع و مآخذ

منابع فارسی

- آگاه‌سازی حفاظت اطلاعات قرارگاه ثارالله (۱۳۸۹)؛ عملیات روانی، تهاجم خاموش، چ اول، تهران: آگاه‌سازی حفاظت اطلاعات قرارگاه ثارالله
- اختیاری، کرم (۱۳۹۱)، «نقش یگان‌های ویژه پاسداران ناجا در مدیریت بحران‌های شهری» فصلنامه مطالعات پلیس ویژه، ش ۶.
- اوپنهایم، آبراهام نفتالی (۱۳۷۵)، طرح پرسشنامه و سنجش نگرش‌ها؛ ترجمه مرضیه کریم‌نیا؛ چ ۲، مشهد: آستان قدس رضوی، مؤسسه چاپ و انتشارات.
- بهمن‌یاری، امید و رفعتی، سید عزیز (۱۳۸۷)، «نقش یگان‌های ویژه پاسداران ناجا در مدیریت بحران‌های شهری»، فصلنامه مطالعات پلیس ویژه، ش ۶.
- پیام رهبر معظم انقلاب در دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ۲۳ خرداد ۱۳۸۸.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۷۸)، سخنرانی، ۸ مرداد ۱۳۷۸.
- سرائی، حسن (۱۳۹۰)، مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق، چ ۷، تهران: انتشارات سمت مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.
- شعبانی، ناصر (۱۳۸۵)، توسعه و پدافند داخلی با رویکرد انتظامی؛ چ اول، تهران: دانشگاه علوم انتظامی، معاونت آموزش.
- عمید؛ فرهنگ لغت
- فصلنامه علمی - تخصصی عملیات روانی؛ سال ششم، شماره ۲۴ (زمستان ۱۳۸۸).
- گر، تدریارت (۱۳۸۸)؛ چرا انسان‌ها شورش می‌کنند؛ چ سوم، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مؤسسه ساحل اندیشه تهران (۱۳۸۹)؛ روزشمار کودتای سبز؛ چ اول، تهران: (سات).
- مظلوم دیزجی، مهدی؛ (۱۳۹۰)؛ آشنایی با اماکن حیاتی، حساس و مهم و وظایف یگان‌های امنیتی در محافظت از آن‌ها؛ تهران: اداره آموزش قرارگاه امام علی (ع)
- گاهنامه سخن هادی (۳۰ آذر ۱۳۹۲)، بازخوانی حماسه ۹ دی، شماره: ۸۴، تهران: اداره تحلیل و هدایت سیاسی، معاونت سیاسی نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه
- گاهنامه سخن هادی (۱ دی ۱۳۹۴)، چارچوب تحلیلی برای تبیین حماسه ۹ دی و بازخوانی فتنه ۸۸، شماره: ۱۸۱، تهران: اداره تحلیل و هدایت سیاسی، معاونت سیاسی نمایندگی ولی‌فقیه در سپاه

منابع لاتین

- [https:// SNN.IR](https://SNN.IR)
- WWW.IRNA.IR